

הרב יהודא ליאון אשכנזי (1922-1996),
הידוע בכינוי "מניטו", היה רב, מקובל,
מחנך, הוגה דעות ומורה דרך רוחני ליהדות
צרפת, ולאחר עלייתו ארצה גם לחלקים
מגוונים בחברה הישראלית. ידיעתו
העמוקה בחכמת ישראל בנגלה ובנסתה,
יחד עם השכלתו הכללית בפילוסופיה,
בדתות האסלאם והנצרות - העשירה את
תורתו וריתקה אליו ציבור רחב ומגוון.

משנתו צמחה על רקע התהיות הרבות שהציפו את העולם
היהודי בפרט, ואת המין האנושי בכלל, בעקבות המודרניזציה,
השואה, התקומה, והמהפכות הרבות שידע העולם במאות
האחרונות. עלה בידו ליצור עולם מונחים ייחודי, המספק מענה
אותנטי ומגובש לשאלות הדור. עם היותו חדשני ויצירתי בצורה
מעוררת השתאות, משנתו מהווה המשך ישיר למקורותיו היותר
שורשיים של השיח העברי העתיק. הדור שחי מייד לאחר
השואה שאל את עצמו שאלות של זהות. למטרה זו הקדיש את
כל חייו: בירור הזהות העברית בפרט, והאנושית בכלל.

דבריו של מניטו נמסרו תחילה בשפה הצרפתית, ואחרי עלייתו
לישראל גם בשפה העברית. בשנים האחרונות נחשף הציבור
הישראלי למשנתו, אך עדיין מלאכת התרגום לא הושלמה.
חוברת זו מהווה התחלה של מפעל התרגום של המאמרים
שנאספו בספר *La parole et l'écrit* - הדיבור והכתב.
המאמרים הכלולים בה ראו אור תחילה בכתב העת תרגום
שפירסם מניטו בשנות החמישים של המאה הקודמת.

תוכן העניינים

7.....	פתח דבר.....
9.....	מבוא.....
שער א. הגעגועים לאלהים	
15.....	אל המאמר.....
17.....	מגמתה של הפילוסופיה.....
18.....	פילוסופיה ודהיסטוריה.....
19.....	ערעור הקיום.....
19.....	התסכול הפילוסופי.....
21.....	פילוסופיה ותכמה.....
23.....	פילוסופיה ומיתולוגיה.....
23.....	כישלון הפילוסופיה.....
25.....	התהוות התיאולוגיה.....
26.....	פילוסופיה והתגלות.....
26.....	הפילוסופיה כמסורת.....
28.....	הרמב"ם.....
28.....	נוסחת השבת.....
שער ב. סגולתו של המשך האנושי	
33.....	אל המאמר.....
34.....	המודש.....
35.....	דין.....
35.....	א. עריצות המתחבה.....
37.....	ב. הקרע בקיום האנושי.....
39.....	ג. הניסיונות לפתרון.....
40.....	ד. הפולמוס ופתרונו כמודש.....

הרב יהודא ליאון אשכנזי

מענה לשון

אסופת מאמרים

תרגום: הרב אורי שרקי

עורך: איתי קולין

עריכה לשונית: שדמה קרר

עיצוב: נתן כר

עיצוב העטיפה: מאור צפורה

© כל הזכויות שמורות ולמתרגם ולעמותת ברית עולם

מספר עמותת: 580537744

<https://www.ravcherki.org>

טלפון: 0524239986

תמונת הכריכה באדיבות מכון מניסר

להקלטות של מניסר בעברית - חפשו מכון מניסר ברשת

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקי- לט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר - כל חלק שדהא מזהזמור שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת מהמח"ל.

נדפס בנישראל תשפ"ב

פתח דבר

הרב יהודא ליאון אשכנזי (1922-1996), הידוע בכינוי "מניטו", היה רב, מקובל, מחנך, הוגה דעות ומורה דרך רוחני ליהדות צרפת, ולאחר עלייתו ארצה גם לחלקים מגוונים בחברה הישראלית. ידיעתו העמוקה בחכמת ישראל בנגלה ובנסתר, יחד עם השכלתו הכללית בפילוסופיה, בדתות האסלאם והנצרות - העשירה את תורתו וריתקה אליו ציבור רחב ומגוון.

דבריו של מניטו נמסרו תחילה בשפה הצרפתית, ואחרי עלייתו לישראל גם בשפה העברית. בשנים האחרונות נחשף הציבור הישראלי למשנתו, אך עדיין מלאכת התרגום לא הושלמה. חוברת זו מהווה התחלה של מפעל התרגום של המאמרים שנאספו בספר **La parole et l'écrit - הדיבור והכתב**. המאמרים הכלולים בה ראו אור תחילה בכתב העת תרגום שפרסם מניטו בשנות החמישים של המאה הקודמת.

מבוא

ב"ה

משנתו של הרב יהודא ליאון אשכנזי, הידוע בפי רבים בכינויו "מניטו", מתאפיינת במורכבותה. משום כך, קל לטעות בהבנתה אם מנסים לצמצם אותה לממדיה של משנה פילוסופית או לשיח רבני, או אפילו קבלי. היא משמיעה צליל ייחודי, שאינו נכלל בקטגוריות האלה. משנתו צמחה על רקע התהיות הרבות שהציפו את העולם היהודי בפרט, ואת המין האנושי בכלל, בעקבות המודרניזציה, השואה, התקומה, והמהפכות הרבות שידע העולם במאות האחרונות. עלה בידו ליצור עולם מונחים ייחודי, המספק מענה אותנטי ומגובש לשאלות הדור. על אף היותו חדשני ויצירתי בצורה מעוררת השתאות, נמתחה משנתו כהמשך ישיר למקורותיו היותר שורשיים של השיח העברי העתיק. ייתכן ובסיס כוחו לספק את אותו המענה נבע מהאבחנה הבסיסית שלו, שלפני כל בירור מטפיזי או ערכי, הדור שחי מייד לאחר השואה שאל את עצמו שאלות של זהות. למטרה זו הקדיש את כל חייו: בירור הזהות העברית בפרט, והאנושית בכלל.

בשנות החמישים של המאה שעברה, כשעמד בראש בית הספר ללימודי היהדות עבור סטודנטים יהודים בעיירה אורסיי שליד פריס, הורגש הצורך לצקת את התוכן המקורי של תורת ישראל בכלים של השיח השלט באותה העת בצרפת: האקזיסטנציאליזם. זרם זה כלל מספר הוגים שעמדו אז בראש פירמידת התרבות האינטלקטואלית: היידגר, סרטור, גבריאל מרסל ודומיהם. על רקע זה נכתבו שני המאמרים שאנו מגישים לקורא בשפה העברית. למרות השנים שחלפו, נראה שאותן התהיות שמילאו אז את חלל העולם, ממשיכות לנסר במרחב המחשבתי הישראלי של דורנו. באיחור מסוים, האופייני לאופן שבו נקלטת התרבות הכללית בקרב החוגים האינטלקטואליים בישראל, חודרים אותם התכנים לשיח הישראלי בן-דורנו. על רקע אותן תהיות קיומיות על פשר משמעות החיים, שאלות של זהות

שמשפחתנו ומשפחת אשכנזי עמדו בקשר הדוק, ופעלו כאחד למען עם ישראל ורכב ה' אשר בקרבנו.

עלי מוטלת החובה הנעימה להביע תודה מיוחדת לאיתי קולין, שעמל שעות רבות יחד עמי על תרגום ועריכת המאמרים, מכלי לחסוד בזמן ובמאמצים. תודה למכון מניטו, המלווה את המשך פרסום משנתו של הרב אשכנזי - הן על ידי ארכיון ההקלטות של שיעוריו בעברית והן על ידי פרסום כתביו, למרסל גולדמן שאפשר את השימוש במאמרים לשם פרסומם, לשדמה קדר, על העריכה הלשונית במסירות ויצאת מגדר הרגיל, למאור צפירה על העיצוב הנאה, למנכ"ל ארגון ברית עולם ר' חיים גולדברג שלקח את עצמו על העיצוב לאור של החוברת, לר' חיים רוטנברג על עצותיו הנבונות, ולכל מוקירי משנת מניטו, שאי אפשר למנותם, כי רבים הם.

אורי שרקי

ירושלים, תשפ"ב

ושל משמעות הקיום העברי-ישראלי תובעות את פתרונו.

הנחיצות של משנת הרב אשכנזי לדורנו עולה מאלתי, אל מול העובדה שהניסיון ההילוני ליצור זהות ישראלית חדשה, המנותקת מהשקפת העולם העברית המסורתית, לא צלח. גם הניסיונות הרתיים המגמדים את החזרה בתשובה - שבמהותה אמורה הייתה להיות מענה לשאלת הזהות - למימדיה של הדת - החמיאו את המטרה. ניסיונות אלה נשאים נוחות של התכנסות גלונית, מפאת ההיקף המצומצם של אופק מכסם, ולכן אינם מסוגלים לספק מענה לתביעות הערכיות של חברה שיש לה עניין ברבים שהם הרבה מעבר למסורתיות פולקלוריסטית.

שני המאמרים שלפנינו עוסקים בהיסטוריה במוכנה המטפיזי. בניגוד לזרם האקזיסטנציאליסטי, שניסה לכרז את זהות האדם כרמה המושפשת, במנותק מההיסטוריה הממשית, מבחינת מניטו, ההיסטוריה היא היא הזרה שבה מתרחשת המערכה לביורו זהותו של האדם, הן ביחס לעצמו והן ביחס להוויה כולה. יש כאן שיטה היסטוריוסופית-תורנית שהיא המשך ישיר לאתה "דרך המלך" כפי שכינה זאת מניטו, העוברת דרך האסכולה של רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי, המהר"ל מפראג והרב קוק. מבחינת סגנון הכרבים, צורת ההתנסחות מוכירה במידת מה את היסודות של ניתוח ההיסטוריה אצל הגל, בתוספת התייחסות להתפתחויות המאחרות יותר בעולם הרוח.

אם כן, לפניכם שני מאמרים:

המאמר הראשון מהווה כעין סיפור תולדות מערכת היחסים בין האדם והאלוהות מהעידן המיתולוגי ועד עולמה של הפילוסופיה לדורותיה, תוך כרי התכתבות בתמדת עם השיח העברי הנבואי בגלגולין, מראשיתו ועד ימינו.

המאמר השני דן במשימה המוסרית של הקיום האנושי, המאשרת את הגליטימיות הערכית של הקיום. על ידי השימוש במושג ה"מָשָׁךְ" השאול מהפילוסופיה של אנרי ברגסון, מכאן מניטו כיצד המורש מנגיש את הפתרון לחידת האדם, דרך משימתו ההיסטורית-קיומית של עם ישראל.

מניטו, שעסק היה לו עם יהודים רבים רוחניים מכות המורש, ואף עם חובשי ספסלי בית המדרש שהתכחשו לאקטואליות של תורת ישראל בעולמנו, העריך מאוד את אותם החוגים שבהם נשתמר החי של היהדות האותנטית, שלא נזדקקו לאישור היצוני לתקפות של השקפת עולמם. כהדגמה לזהות האותנטית של היהדות, היה מעלה את דמותו של סבי"ל, עייד שרקי, ממנהיגי יהדות אלג'יריה. זכינו